

Bohuslänska

Gården Röe i Bro rymmer många minnen

Sven Rydstrand

Den gamla Hvitfeldtska gården Röe vid Åbyfjorden i Bro socken rymmer många intressanta historiska minnen. Det allra äldsta fyndet ligger nära tio tusen år tillbaka i tiden. År 1843 fann nämligen fornforskaren Axel Emanuel Holmberg Skandinavians äldsta kända människoskelett här. Det påträffades i en skalbank vid torpet Dammen och -anses härröra från den s.k. ancylustiden. Detta fynd har sysselsatt vetenskapliga forskare i över hundra år och om "Stångenäskraniet" har skrivits många lärda uppsatser.

På ett berg i närheten av torpet Kasebacken finns flera intressanta hällristningar från bronsåldern Det är människor, djur, fartyg m.m. som inhuggits för ca 3 000 år sedan

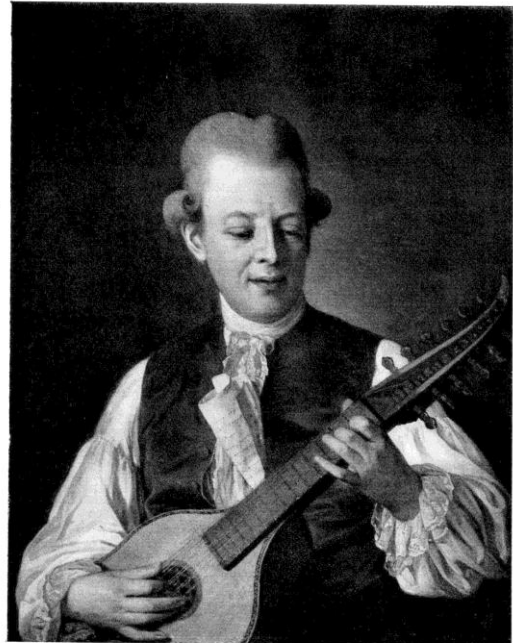
Strax intill gårdshusen ligger välbevarade ruiner efter en medeltida borg, omgiven av vallgravar. Borgen har kallats Karlsborg, men om namnet är lika gammalt som borgen kan inte avgöras. Att borgen har anlagts med strategiskt syfte är emellertid klart, likaså att den blev förstörd genom danskarnas härjningar vid mitten av 1400-et.

Allt detta har nämligen fornforskaren Wilhelm Berg funnit bevis för. Han undersökte nämligen borgruinerna år 1899 och fann då flera danska mynt från tiden 1456, jämte pilspetsar, dolkklingor, sporrar och andra seltyg samt tjugofyra kanonkulor av varierande storlek Även människoben i massor jämte hästskor påträffades, så det är alldeles tydligt att betydande strider ägt rum, då borgen föll.

Själva gården Röe, som för övrigt: har bytt ägare i år, omfattar ca 300 tunnland. Den ägdes under senare medeltiden av danska kronan. Vid 1600-talets mitt förvärvades den av ägaren till Åby, översten vid Bohusläns regemente Johan Ferricks, som 1660 sålde alla sina egendomar till den stora jorddrotten Margaretha Huitfeldt. På så sätt kom Röe att bli en av de många Hvitfeldtska stipendiegårdarna.

Fru Huitfeldts förvaltare skolmästare Christian Eriksson-Bruhn erhöll 1666 livstidsförläning för sig och sin hustru. Han dog år 1699, men hustrun innehade gården till sin död 1729. Därefter tillträdde, som åbo löjtnanten Claes Arhén von Kapfelman och efter. dennes död övertogs gården av sonen Jacob Arhén

Det är i detta sammanhang som namnet Bellman kommer in i gårdshistorien. Den store sångarens och skaldens syster var nämligen gift med en bror till Jacob Arhén, och släkten Bellman var ofta sedda på Röe. Att så var fallet framgår bl. a av kyrkoböckerna i Bro. Bellmans släktingar kom nämligen resande från kungliga huvudstaden och stod faddrar när Jacob Arhéns barn skulle döpas. Det var utan tvivel högtidliga händelser, som prästen har skrivit in med sirliga bokstäver i kyrkoboken. Då fick inte klockaren hålla i pennan.

C. M. Bellman.
Ojemålning av P. Krafft d. ä. 1779. Gripsholm.

Enligt traditionen skall Carl Michael också själv ha besökt Röe. Om det är riktigt så har det väl skett under flykten till Norge 1764. Det var ju en Arhén, svågern som räddade honom den gången. Tradition finns det ännu i bygden om en visa, som Bellman ska diktat på Röe sedan han blivit överfallen av en tiggerska. Den visan finns ännu bevarad.

Dåvarande prosten och kyrkoherden i Bro, Andreas Bornander, räknade sig också till den kapfelmanska vänkretsen och en av hans döttrar var gift med löjtnanten Claes Arhén. Antagligen var det väl också på Röe, som Bellman träffade Bornanders kollega, den försupne kyrkoinspektören Johan Wolfdauer, ty på Röe låg också en gästgivaregård med skjutsstation. Detta lockade säkert både Bellman och Wolfdauer. Kyrkoinspektören blev ju sedan medlem av Bachi Ordenskapitel. Och Bornander ställde om att han fick låna pengar ur Bro kyrkokassa. För övrigt var Wolfdauer måg till prosten Johan Oedman i Tanum.

Prosten Andreas Bornander
Oljemålning i Bro kyrka
Foto Morgan Sandström

Västgötsläkten Hylander kom till Röe på 1780-talet. De friköpte gården år 1909 och var bosatta här i nära 150 år. En av de mera kända Hylandrarna var riksdagsmannen A P Hylander. Han representerade Stångenäset m fl. härader i Lantmannapartiet på 1870-talet. En broder till honom, Elis Hylander, var komminister i Hjärtum.

Ägarna till Röe har alltid haft en varm känsla för gårdagens minnen och traditioner. Fornminnena och andra saker av intresse är därför väl bevarade. Detta noteras med tacksamhet såväl av bygdens folk som av de många turister, som årligen letar sig hit, trots att gården ligger i en avkrok av världen. Naturen här är dock yppigare och skönare än på många andra håll längs den bohuslänska kusten. Tusenåriga ekdungar kantar de branta bergsstupen, i vars hägn blåsipporna ler emot en om våren, solbelysta och fridlysta. Här växer f ö även en mycket gammal stålig ek, Bovikseken, som nu väntar på att bli fridlyst. Men man förvånas över att inte hela gården, med alla dess minnen och natursköna partier redan är ett fridlyst område. Kan det verkligen inte finnas tillräckliga skäl för det?